

Kryštof Jitro Boháček:*Úvod do platónskych štúdií.**Metodologie, perspektivy, směřování*

Praha: Filosofia, 2025, 411 s.

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0 International Public License.

Platónske štúdiá patria v českom akademickom prostredí medzi pevne etablované oblasti humanitných a spoločenských vied. Monografia Kryštofa J. Boháčka predstavuje najnovší príspevok do akademických diskusií o interpretovaní a spôsobe čítania Platónových dialógov a v tomto zmysle slova ju možno považovať aj za „úvod“. Analyzuje totiž hermeneutické predpoklady a rôzne perspektívy, akými možno pristupovať k mysleniu zakladateľa európskej filozofickej tradície. Slovanami samotného autora, „Platónovy texty jsou precizní umělecká díla a zároveň jedna z nejhlubších filosofických pojednání, jaká kdy spatřila světlo světa“ (s. 272).

Autorova úcta a rešpekt k Platónovi sa pretavili do podoby systematického a kritického skúmania platónskych štúdií. Hoci autor svoju monografiu skromne označuje ako „úvod“, v skutočnosti predstavuje dôležitého sprievodcu nielen pre začiatočníkov na poli platónskych štúdií, ale aj pre odborníkov a akademikov profesionálne sa zaoberajúcich Platónovým myslením. Okolo Platónovho myslenia vyrástol za posledné tri storočia spleť labyrint interpretácií, teórií, myšlienok a postrehov, v ktorých sa veľmi ťažko hľadá orientácia. Pluralita metód a šírka pertraktovaných tém, reflexie ich obsahového zamerania, de-

Kryštof Jitro Boháček
**ÚVOD
DO PLATÓNSKÝCH
STUDIÍ**
Metodologie, perspektivy,
směřování

tailné analýzy stylometrie, prosopografie a dramaturgie dialógov, zasahujú nielen do oblastí filozofie jazyka, hermeneutiky, epistemológie, metafyziky, etiky či politiky. Platónske štúdiá majú interdisciplinárny presah aj s estetikou, rétorikou, mytológiou, divadelnou vedou, logikou, históriou, filológiou, antropológiou, sociológiou a ďalšími príbuznými disciplínami. Šírka a hĺbka Platónovho diela sa prekrýva s celkom humanitných a spoločenských vied ako takých.

Na viac než 400 stranách hutného akademického textu autor monografie postupne rozoberá (I) špecifiká a hlavné problémy platónskych štúdií, (II) hermeneutické otázky spájajúce sa so základnými interpretačnými prístupmi, perspektívami a spôsobmi čítania Platónových dialógov, (III) dve paradigmatické postavy platónskych štúdií, ktoré formovali vedecký diskurz v 20. storočí a (IV) reakcie a smerovania platónskych štúdií v 21. storočí.

Autor postupuje v explikácii jednotlivých oblastí kriticky. Po tom, ako vymedzí základné pojmy (Platón a platonizmus), sa v duchu nemeckej klasickej vedy o staroveku zaoberá otázkou pramenných zdrojov (*Quellenfrage*) a ich dialogickej formy. Autor v prvej časti monografie stručne spomenie aj kontroverznú „sokratovskú otázku“, t. j. problematiku, nakoľko reprezentujú názory postavy Sokrata z platónskych dialógov názory skutočnej historickej postavy Sokrata. Zodpovedanie tejto otázky však nie je cieľom predkladanej monografie a autor sa jej ďalej nevenuje – čo je vzhľadom na jej principiálnu neriešiteľnosť pochopiteľné.¹ Koniec prvej časti autor venuje otázkam exploatujúcim formu platónskych dialógov (chronológia a stylometrika).

V druhom tematickom okruhu nachádzame rozbor ústredných hermeneutických východísk, perspektív a spôsobov čítania platónskych dialógov. V prvej časti postupuje vo výklade problematiky diachróne od novodobých štúdií Platóna (Friedrich Schleiermacher) až po súčasné prístupy tzv. tretej cesty (Gerald Press, Francesco Gonzalez, Angelo Corlett). Zo synchronného hľadiska sa táto časť zaoberá stratégiami čítania, oscilujúcimi medzi dvoma krajinami (dogmatizmus – skepticizmus; unitarianizmus – developmentalizmus) a stratégiami vychádzajúcimi z Austinovej filozofie rečových aktov, ktoré sa snažia prekonať dichotomické prístupy k interpretáciám platónskych textov (*saying* vs. *doing*). V druhej a tretej časti tohto tematického okruhu autor sumarizuje štyri perspektívy (internalistická, štrukturálna, literárna, historická) a päť spôsobov čítania dialógov (syntetické, proléptické, dramatické, triumfalistické, utilitárne).

¹ Enigmatickú zmienku autora o štyroch rôznych typoch Sokrata (s. 36) nachádzame skôr implicitne zodpovedanú v časti IV (s. 277 – 287). V zásade však ide o dva typy a podtypy Sokrata z platónskych dialógov.

Tretí okruh sa venuje dvom paradigmatickým postávam platónskych štúdií z druhej polovice 20. storočia (Gregory Vlastos, Charles H. Kahn). Otázka, prečo si Boháček vybral práve týchto dvoch autorov, sa dá zodpovedať nasledovne: zatiaľ čo Vlastos patril medzi najvplyvnejších platónskych bádateľov v anglofónnom univerzitnom prostredí, Kahn rozvinul svoju nedevelopmentalistickú interpretačnú stratégiu. Hoci za posledných 75 rokov nájdeme množstvo významných platónskych bádateľov, Boháčkovu zúženie analýzy na tieto dve postavy je opodstatnené a v kontexte témy monografie aj racionálne. Vlastos a Kahn sa totiž intenzívne zaoberali práve metodologickými otázkami čítania a interpretácie Platónových dialógov.

Vo štvrtom tematickom okruhu nachádzame zhrnutie súčasného stavu skúmanej problematiky, v ktorého centre sa nachádza časť venovaná perspektivizmu. Analyticko-deskriptívnu dimenziu výkladu autor obohacuje o nové, vlastné myšlienky a prostredníctvom syntézy poznatkov a prístupov moderných bádateľov formuluje alternatívne východisko čítania Platónových dialógov, tzv. molekulárny perspektivizmus (s. 268 – 275). V stručnosti by sa dala autorova interpretačná pozícia definovať nasledovne: ide o modifikovaný developmentalizmus, ktorý akcentuje kľúčovú úlohu výkladu obsahu dialógov skrz ich formálnu stránku. Boháčkovu schéma je fluidná, nie rigidná – predpokladá, že niektoré atómy (dialógy) môžu byť zaradované do viacerých molekúl (skupín dialógov). Na rozdiel od starších developmentalistických téz Boháček usporadúva platónske dialógy do šiestich skupín, ktoré spájajú skôr formálne znaky: 1) malé sokratovské dialógy, 2) elenktické (tranzitívne) dialógy, 3) polemické dialógy, 4) dogmatické, 5) formalizované, 6) ostatné (s. 292). Toto perspektivistické interpretačné východisko, ako poznamenáva samotný autor, je flexibilné a umožňuje bádateľom rozvíjať viacero rôznych teoretických pozícií. Ide skôr o nástroj, ktorým je možné uchopiť Platónovu filozofiu z rôznych uhlov pohľadu a akcentovať filozofické výkladové roviny doposiaľ unikajúce pozornosti odborníkov a čitateľov.

Záver monografie je venovaný analýze naratológie, jedného zo súčasných teoretických konceptov hermeneutiky a filozofie literatúry. V rámci platónskych štúdií sa naratologické výklady venujú hlavnej téme jednoty Platóna filozofa a Platóna spisovateľa (s. 325), pričom dôležitým aspektom je zdôrazňovanie autorského zámeru Platóna – dovádzať ľudí „od pasívnej, na texte závislej role čitateľa k aktívnemu, od textu sa emancipujúcemu dialektikovi“ (s. 335). V samotnom závere Boháček napokon analyzuje osobitú teóriu pedagogického poradia Platónových dialógov, ktorú rozpracoval William H. F. Altman.

Vydanie monografie, ktorá mapuje hermeneutický labyrint Platónových textov, predpokladá nielen dlhoročný výskum a dobrú orientáciu v anglofónnom, frankofónnom a germanofónnom akademickom prostredí, ale aj minuciózne spisovateľské zručnosti, ktoré dokážu zhrnúť a priblížiť výsledky tohto výskumu v odbornom a zrozumiteľnom slovníku. Boháčkova monografia spĺňa všetky vyššie uvedené predpoklady a predstavuje prvé dielo v našom akademickom prostredí, ktoré sa snaží uchopiť problematiku interpretácie Platónskych dialógov systematickým a komprehenzívnym spôsobom. Názory starších mysliteľov a odborníkov nie sú *a limine* odmietané ako historické kuriozity či rarity, ktoré dnes už nestoja za pozornosť. V súlade s princípom ústretovosti autor skôr poukazuje na to, v čom každý interpretátor, smer alebo perspektíva obohatili tradíciu platónskych štúdií a rozšírili horizont Platónovho plastického myslenia.

Monografia *Úvod do platónskych štúdií. metodologie, perspektivy, směřování* nadobúda v istom zmysle slova encyklopedický charakter. Špecifický odborný slovník, expozícia celého spektra teórií a konceptov, odkazy na interpretačnú literatúru, predstavovanie kľúčových postáv a prostredia platónskych štúdií, pred nami otvárajú ezoterické, často neprístupné prostredie európskych a amerických univerzitných knižníc a databáz vydavateľstiev akademickej literatúry. V neposlednom rade môžeme Boháčkovu monografiu čítať ako projekt alebo skôr základ pre novú interpretačnú tradíciu. Tradíciu, ktorá vychádza z rigidnej filologicko-filozofickej syntézy starších poznatkov, aby predstavila nové vektory bádania v rámci platónskych štúdií. Ide o hodnotnú odbornú literatúru, ktorá – nielen kvalitným obsahom, ale aj kvalitnou formou – obohatí knižnicu každého priateľa antiky v Česku, ako aj na Slovensku.

František Škornda ml.

František Škornda ml.

Katedra medzinárodných politických vzťahov

Fakulta medzinárodných vzťahov

Ekonomická univerzita v Bratislave

Dolnozemska cesta 1

852 35 Bratislava 5

Slovenská republika

e-mail: frantisek.skvrnda2@euba.sk

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2573-3409>